

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 94 (1316)

Серада, 26 лістапада 1958 года

Цана 40 кап.

З вялікім поспехам прайшла Дэкада самадзейнага мастацтва рэспублікі, прысвечаная 40-годдзю БССР. Гэта было свята народных талентаў, незабыўная, хвалючая дэманстрацыя цудоўнага росквіту сацыялістычнай культуры беларускага народа.

На сцэне — сталічная вобласць

Мінская вобласць — адна з тых, якія сваімі ўрачыстымі канцэртамі закліваюць святую Дэкаду.

Зала акруговага Дома афіцэраў была перапоўнена. Высокае майстэрства ўдзельнікаў Дэкады выклікала вялікую цікавасць да канцэртаў у жыхароў сталіцы і ў гасцей, якія прыехалі з усіх куткоў Беларусі.

Шматлікія гурты Мінскай вобласці выступілі з цікавай і змястоўнай праграмай. Канцэрт вызначаўся жанравай разнастайнасцю, святочнай прыўнатасцю. Адчувалася, што самадзейныя артысты многі і плёныя напрамкаў, каб паказаць у сталіцы сваё ўрачовае майстэрства.

Адкрыў канцэрт зводны хор Мінскай вобласці. Вялічна прагучала песня «Мы славім партыю» (слымы і мелодыя П. Шыдлоўскага, апрацоўка М. Корсака). Аднак, трэба адзначыць, што аркестр Мінскага вайска інжынерна-тэхнічнага вучылішча, у суправаджэнні якога выконвалася песня, значна знізіў уражанне ад урачыстага ўступу недасканаласцю інструментальнага гучання.

Адзін за другім выступаюць хоры, аркестры, танцавальныя калектывы, паасобна выкажыліся І. Мельнікаў (Дзяржынскі раён) прачытаў верш Я. Коласа «Савецкай Беларусі». Дзве песні самадзейнага кампазітара І. Троска «Стыць бы мне калі сясоню» і «Вяснянка» добра прагучалі ў выкананні С. Усачовай (Клецк). Чыста і прыгожа выкажыліся вакальны квартэт Навіцкага Дома культуры ў складзе В. Чаплухін, А. Мельнікавай, М. Расстойка, З. Шпакоўскай песню І. Любана «Не шукай».

Танцавальны калектыв пасада Печы паказаў беларускую польку. Але танцу не хапала агню і вяселлі, якія так неабходны ў палобных нумарах.

Сатырычны верш Я. Коласа «Святы Ян» добра прачытаў інструктар Баравіцкага раённага Дома культуры Г. Яфрэмаў. Тэма коласавскага твора ніколі не ўстарэла. Дружны смех і воплескі слухачоў гаворылі за сябе.

раць аб тым, што гэты верш павінен выконваць не толькі ўдзельнікі самадзейнасці, але і прафесіянальны чыталнікі, якія часам скардзяцца на адсутнасць аўтэнтычных твораў, напісаных у астрадным плане.

Ансамбль песні і танца Слуцкага гарадскога Дома культуры (дырыжор В. Жлуцкі) выкажаў «Радасць» А. Туранкова, «Слуцкія ткачыкі» Матісона і харэаграфічную сюіту «Жаніхі». У танцах ёсць удалы гумарыстычныя знаходкі, яны вызначаюцца лаканічнасцю сродкаў сцэнічнага ўвасаблення. Трэба сказаць, што слухачы былі вельмі здзіўлены, пачушы ў песні «Слуцкія ткачыкі» не словы М. Багдановіча, а пэўна кім напісаным прымітыўна-бадзёры тэкст аб сучасных слухцкіх ткачах. Гэты тэкст, які расказвае аб радзёці і святлай доі, не выжаца з сумнай, пранікнутай горчучу мелодыяй, і песня ў цэлым выклікала ўражанне безгустоўнасці кіраўніка аздольнага калектыву.

Барысаўскі аркестр народных інструментаў (дырыжор Г. Нікалаў) выкажаў уступ да спектакля «Машэка». Некаторыя рытмічная аднастайнасць і манатоннасць яго тлумачыцца, відаць, паспешлівацю ў падрыхтоўцы даволі складанай аркестравай п'есы.

Карэктар мінскай друкарні В. Сакалова, якая валодае даволі прыемным голасам, праспявала раманс Рымскага-Корсака «Аб чым у цішыні нацэй» і беларускую народную песню «Калілася чорна галка». Жаночы хор з Пухавіч (кіраўнік В. Лапшыні) мякка і задумліва выкажаў рускую народную песню «Вербачка». Трэба адзначыць і ўдалае мастацкае афармленне нумара. Першае аддзяленне канцэрта закончылася фінальным оперы Гулака-Артамоўскага «Запарожан за Дунаем» у пастаноўцы Слуцкага гарадскога Дома культуры.

Удзельнік мастацкай самадзейнасці Чэрвеньскага раёна І. Лычкоўскі выкажаў на пымбалы і жалейны беларускія мелоды. Самадзейны музыкант валодае даволі высокай тэхнікай і добрым густам.

«Нявіжскую польку» змяняе раманс Д. Лукаса «Фіалкі», байку У. Корбана «Прудына» — музычна-харэаграфічная сцэнка «Вечарам над рэчкаю».

Непазрэднасцю і шырацю вызначалася выкананне песень хорам калгаса «Зара» Клецкага раёна. Імяна так, задумана і галасіста выконвае народ свае, якімі захаваныя працяжныя, сумныя песні. Шыбата жылі залу народнай беларускай песняй «Азёрная». Запявала Марыя Башан — дзюччына з вельмі рухавым і выразным тварам. Яе голас мяккі, багаты адценнямі, гучаў чыста і пранікнёна. А калі ўсеад за ёй уключыўся хор, малалыя галасы цудоўна далосілі лірызм і задумліваць песні.

Вакальны ансамбль арцелі «8-е сакавіка» існуе пяць год. На працягу ўсяго года тага часу ім кіруе М. Аронаў, вялікі аматар народнай песні, які здолеў сваю любоў да не перадаць удзельнікам калектыву. З самага пачатку ансамбль мае народны рэпертуар. Усе песні, акрамя шырока распаўсюджанай «Ой, ляцелі гусі з броду», напісаны ў Бабруйскім раёне. «Азёрную», напрыклад, Аронаў адымаў у вёсцы Стасеўка, дзе яе спяваюць да гэтага часу. Тры песні вядзюцца больш востра.

Але, бадай, самым яркім у канцэрте магілёўчан было выступленне чымбалістаў. У такім калектывах ужо раней пазнаёмлі гледачоў самадзейныя артысты Міншчыны, Віцебшчыны і Гродзеншчыны. Выступленні народных майстроў карысталіся вялікім поспехам. І вось пасля гэтага чымбалісты аркестр Асіповіцкага раёна (кіраўнік Л. Самардава) зрабіў сапраўды цуца. Такіх аплэдзісмантаў, якія выпалі на яго долю, з самадзейных чымбалістаў не ведаў яшчэ ніхто.

водарам дуброў і задільных палёў Беларусі павяла са сцэны, калі загучала старадаўная беларуская песня «А ў полі бярозка стала». Добра праспявалі гэты цудоўны твор вясковыя хлопцы і дзюччаты, сціпла, але з густам апраунаты. Ніякага манернічання, ніякай позы. Наатуральнасцю і прастатой вызначаецца выкананне песень гэтым таленавітым калектывам. Зладжана прагучалі таксама песня «Родны край» П. Шэўкі і «Песня пра лён» І. Любана. Кіраўнік хору, загадчык сельскага клуба Е. Абабурка многа душы ўкладае ў развучанне калектывам багатага фальклорнага рэпертуару, і поспех, які выпаў на долю хору, сведчыць, што ён — на правільным творчым шляху.

Канцэрт закончыўся харэаграфічнай сцэнай «Брэсцкая крэпасць» у выкананні танцавальнага калектыву Барысаўскага гарадскога Дома культуры (пастаноўшчык В. Гаўрылаў). Сам факт працы калектыву над складаным харэаграфічным творам сведчыць аб узросшых магчымасцях аматараў балету і мінска. Добрае ўражанне ад пастаноўкі дапаўняе і чыстае гучанне халавога аркестра (дырыжор А. Сямёнаў), чыю музыка В. Куніна прамерна рытарычна.

Далека не ўсе калектывы Мінскай вобласці імкнуліся да самабытнасці, да набыцця ўласнага творчага пошукі. Адчуваецца імгненне некаторых калектываў у сваім выкананні дабіцца палобнага на тое, што яны былі на сталічных сцэнах. Вычыцца ў майстроў мастацтва — справа карысная, але слепа капіраванне іх — вельмі непажадана. На Дэкадзе, за выключэннем двух-трох невыразных нумароў, зусім адсутнічаў эстрадны жанр. Як ні дзіўна, у Мінскай вобласці не знайшлося самадзейнага артыста для выдання праграмы, і ў якасці выдучай на канцэрт была запрошана прафесіянальная артыстка. Да гэтага часу не выданы зборнікі эстрадных матэрыялаў для сельскай самадзейнасці, беларускія кампазітары не напісалі згіскі інструментальных і вакальных твораў для самадзейных эстрады. Як паказала Дэкада, гэта трэба зрабіць неадкладна.

З году ў год майстэрства аматараў сцэны будзе ўзрастаць. Далімагчы ім знайсці правільны творчы шлях — справа гонару работнікаў мастацтва рэспублікі.

М. АЛТУХОУ.

Заклучныя канцэртны

... Пачуліся акорды ўрачыстай музыкі, поўныя незвычайнай сілы і мужнасці, і заслона, якая да гэтага хапала ад гледачоў вялікую сцэну і артыстаў на ёй, павольна распусцілася. У тое ж імгненне ў зале ўспыхнула некалькі «опітараў», і іх яркія праменні, упайшы зверху ўжо на другую, прызрыту заслону, асвятлілі партрэт любімага і дарагога Ільіча. Побач з партрэтам вялікага правадара паявіліся словы: «Савада КПСС», «Сорак год БССР». І рантам са сцэны ў прыдзішную залу пайшла ўсім знаяма песня-гімн пра нашу неабсяжную савецкую Радзіму. Яе натхнёна спяваў зводны хор у суправаджэнні сімфанічнага аркестра опернага тэатра (дырыжор — народны артыст БССР Л. Любімаў). Ледзь толькі ўспыхнула гэтая шырокая напеўная мелодыя, як аднекуль з тымімі глядзельнай залы на сцэну рушылі двама радамі юнакі і дзюччаты ў нацыянальных касцюмах народаў СССР, трымаючы ў руках дары багатай савецкай зямлі.

«Ад Масквы да самых да украіны» — гучыць прыгожы бас М. Званова, і хор дружна падохлілае прыпеў папулярнай песні. Так незвычайна, па-святочнаму пачалася ў тэатры оперы і балету праграма заключнага канцэрта рэспубліканскага Дэкады самадзейнага мастацтва, прысвечанай слаўнаму саракагоддзю Савецкай Беларусі (радысёр канцэрта — народная артыстка СССР Л. Александровская).

Лепшыя з лепшых мастацкіх калектываў і індывідуальных таленавітых выканаўцаў, якія ўдзельнічалі на працягу дзесяці дзён у творчых паказах, удастоіліся права выступіць у заключным канцэрте. Мінчане зноў пачулі класічныя творы і народныя мелоды ў выдатным выкананні харовай капелы Брэсцкага клуба чыгуначнікаў і Пінскага хору палескай песні. Гледачы віталі праслаўленых антональскіх кукурузаводзў з калгаса імя Карла Маркса, якія спявалі ўдзяна «Прыпеўкі аб кукурузе», захваліліся майстэрствам таніраў з Віцебскага раёна, паказаўшых своеасаблівую кампазіцыю «Дарогу кукурузе».

Пасляхова выступілі ў канцэрте хор і танцавальны калектывы Мінскага будаўнічага тэатра № 5, чымбаліст-скрыпачны аркестр Віцебскага раённага Дома культуры і аркестр калгасных чымбалістаў Асіповіцкага раёна, сімфанічны аркестр г. Брэста і мужыцкі хор пасада Барань (Аршанскі раён) і многія іншыя калектывы і самадзейныя салісты.

Вельмі арыгінальна быў пабудаваны канец праграмы. Заключным нумарам ішла кампазіцыя «Беларусь у сям'і брацкіх рэспублік», выкананая танцавальнай групай Гомельскага Палаца культуры імя У. І. Леніна і ўсімi ўдзельнікамі канцэрта. Вялічна, на вялікім уздыме прагучала фінальная

харавая песня самадзейнага кампазітара П. Шыдлоўскага, якая ўспяўляе вялікія справы нашай камуністычнай партыі.

На заключным канцэрте Дэкады самадзейнага мастацтва прысутнічалі кандыдат у члены Прэзідыума ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ К. Т. Мазураў, старшыня Савета Міністраў БССР М. Я. Аўхімовіч, старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР В. І. Казлоў, сакратары ЦК КПБ Ф. А. Сурганав, П. С. Гарбуноў, першы намеснік старшыні Савета Міністраў БССР І. Ф. Каймаў, члены ўрада БССР, першы сакратары абкомаў КПБ і старшыні выканкомаў абласных Саветаў дэпутатаў працоўных.

На Дэкадзе была выяўлена такая вялікая колькасць цудоўных нумароў, што паказаць іх у адным заключным канцэрте не было ніякай магчымасці. Таму ў акруговым Доме афіцэраў у той жа вечар адбыўся яшчэ адзін заключны канцэрт. Ён пачаўся выступленнем сімфанічнага аркестра Палаца культуры прафсаюзаў.

Выступленне аркестра — іскравае сведчанне высокай культуры самадзейнага мастацтва, дасканалата густу яго аматараў.

Усе нумары канцэрта вызначаліся вялікім выканаўчым майстэрствам. Вельмі цёпла сустралі гледачы хор калгаса «Ленінскі шлях» Хойніцкага раёна, які праспяваў народныя беларускія песні «Каліна» і «Ой, сад-вінаград». За час Дэкады мінчане паспелі адзначыць як майстэрства гэтага калектыву, так і яго рэпертуар, складзены з песень свайго мясцовасці. Сапраўды прыем быў аказаны харавому калектыву калгаса «Сцяг Саветаў» Навароўскага раёна, вакальнаму ансамблю арцелі «8-е сакавіка» г. Бабруйска і інш.

Высокай культурай выканання вызначаліся аркестры народных інструментаў горада Магілёва, Мазырскага гарадскога Дома культуры, Палаца культуры прафсаюзаў.

У канцэрте было багата харэаграфічных нумароў. Выступілі танцавальныя калектывы Івянецкага РДК, горада Слуцка, Дома культуры гарпрамсавета (Мінск), Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. Акрайнячыме майстэрства паказалі ўдзельнікі самадзейнасці Палачка і Гомеля.

Закончыўся канцэрт выкананнем песні Туранкова «Радасць» (хор Мінскага будаўнічага тэатра № 5). Аб шчаслівым жыцці беларускага народа спявалі ўдзельнікі Дэкады.

На здымку: фінал заключнага канцэрта, які адбыўся ў тэатры оперы і балету.

Фота Ул. Крука.

Узнагароджанне А. В. Волкава

У сувязі з 50-годдзем з дня нараджэння мастака-графіка тав. Волкава А. В. і ўлічваючы яго заслугі ў развіцці беларускага выяўленчага мастацтва, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР унагародзіў Волкава Анатоля Валентывіча Гагароваў Грамадой Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Тыдзень беларускай музыкі і фільма ў Балгарыі

З 25 лістапада па 2 снежня гэтага года ў Балгарыі праводзіцца Тыдзень беларускай музыкі і фільма. Для ўздзеу ў ім з Беларусі ў Сафію прыбыла дэлегацыя дзюччой культуры ў складзе кампазітара Я. Шкоцкага, кінарэжысёра Ул. Корш-Сабіла, артыстаў Т. Ніжнікавай, Л. Бражніка і інш.

24 лістапада ў Сафіі адбылася прэм'ера новай беларускай кінакарціны «Чырвоная лісец». Балгарскі кінарэжысёр Дака Дакоў-

скі, які выступіў перад пачаткам паказу фільма, расказаў аб уздыме кінамастацтва ў Беларусі. Прысутныя на прэм'еры прадоўжылі барацьбу за павышэнне працоўнай барацьбы за павышэнне ільіна-мастацкага ўзроўню савецкай музыкі і музыкантаўства, умацаванні садружнасці творчых арганізацый усіх братніх рэспублік.

(ТАСС).

Закончыўся Усесаюзна пленум музыкантаў у Кіеве

Шэсьць дзён працягнуўся ў Кіеве сёмы Усесаюзна музыкантаў пленум.

З дакладамі аб стане і задачах музыкантаў і музычнай крытыкі выступілі прадстаўнікі рэспубліканскіх саюзаў кампазітараў.

У дакладах і выступленнях прадстаўнікоў саюзных рэспублік, Масквы і Ленін-

града адзначалася важнейшае значэнне мянога аздабцы XXI з'езду КПСС. Уся работа пленума праходзіла пад знакам далейшай барацьбы за павышэнне ільіна-мастацкага ўзроўню савецкай музыкі і музыкантаўства, умацаванні садружнасці творчых арганізацый усіх братніх рэспублік.

(ТАСС).

Музычныя лекцыі

Музычны лектары Беларускай дзяржаўнай філармоніі наладзіў канцэртны лекцыі.

Лекцыя «Па старонках любімых опер» прызначана для школьнікаў Мінска. Студэнты Мінскага інстытута замежных моў праслухалі лекцыю «Камерная інструментальная музыка». Лекцыі чытаў музыкант І. Аўрэбах. У канцэртах прынялі ўдзел вакалісты Т. Лук'янава, Д. Зубрыч, Ю. Матраеў, А. Купрыянава, Т. Ліхашорстаў і інш.

Вязныя канцэртны

Тэатр оперы і балету наладзіў вязныя канцэртны. Азін быў ладзены ў доме апачынку «Жановічы», другі — для працоўных Асіповіч.

У канцэртах прынялі ўдзел С. Гулевіч, З. Салаўева, В. Нікольскі, В. Міронаў, А. Каржанька, М. Шэўкаў і інш.

М. ГАРМАШ,

А Д Б Е Р А Г О У Д Н Я П Р А

Магілёўшчына... Цудоўны куток Беларусі, край прасторных палёў, перасечаных бярозавымі гаімі, край гаманлівых лясоў, прасторных рэчак. Вольна кошыць на яе прасторах свае воды спакойная Бяроза, стары Дняпро падмавае не менш старыя кручы Магілёва.

Магілёўшчына багатая песнямі. Нездарма яна так настойліва прыцягвае ўвагу збіральнікаў народнай творчасці. Сама гаворка яе жыхароў мяккая і меладыйная, адзначаная блізкасцю Расіі, своеасабліва адбіваецца на рытмічным складзе песень і нават на манеры іх выканання. Гэта можна было заўважыць і ў канцэрте. Так, надзвычай цікава выступіла вакальнае трыё Мясіслаўскага раённага Дома культуры ў складзе В. Лук'яна, З. Асіпавай, В. Жынаткевіч. Яны выканалі беларускую народную песню «Прыляцелі гусі». Гледачоў уразіла своеасабліва манера спявання, крыху запаволеная, вельмі меладыйная і выразная. І ўсё гэта пры роўным і багатым гучанні галасоў. Самі спявачкі, ужо сталыя жанчыны, пасябралі з песняй ішчэ ў малодзям гады і перанялі майстэрства выканання ад старошых спявачоў свайго мясцовасці.

А вось вакальны ансамбль арцелі «8-е сакавіка» Бабруйска складаецца зусім малодзям дзюччаты. Яны літаральна зава-

...Узвіўся заслона, і гледачам адкрылася цудоўная карціна: 30 чалавек чымбалістаў размясціліся на сцэне. Выійшы маладая дзюччына, стала перад аркестрам і лёгка ўзмахнула рукой. І, быццам чародка спужаных ітшак, затрапалі, ірвануліся гукі — на момант скаланулася зачараваная зала. Галасы чымбал, зладжаныя і звонкія, гаварылі, які жыўны. «Ты, чырвоная каліна», «Лявоніха», «Беларуская полька»... Якая б урачыста ўзнялася пасля выканання!

Шкава, што выканаўцы (а іх усяго было ўсё іх жыццё, бо ўзрост кожнага ўжо немалады). У аркестры іграюць тры жанчыны: Ф. Ліпніцкая, С. Малекевіч, Д. Шычка. Яны не ведаюць больш цудоўнага інструмента, чым чымбалы. Такой жа думкі і кавала А. Ціоркоўскі, пенсіянер Ф. Гарэцік, самадзейны кампазітар М. Бародаўка, які арганізаваў першы ў раёне чымбалісты аркестр яшчэ ў 1952 годзе.

Танцаў у праграмах усіх абласцей было многа. Добрае харэаграфічнае майстэрства паказалі і магілёўчане. Прадзю, у іх не было арыгінальных танцавальных нумароў, якімі так вызначаліся на Дэкадзе віцебчане. І ўсё ж гледачам запомнілася выкананне каруселі калектывам фабрыкі імя Дзяржынскага з Бабруйска. Прыгожая малу-

ніцасць рухаў, багачце выдумкі і добры тэмп забеспечылі гэтаму калектыву немалы поспех. Варта адзначыць і беларускі танец «Бульба», у якім калектыву Беларускай сельскагаспадарчай прадмастравы высокі ўзровень майстэрства.

Той, хто быў на канцэрте магілёўчан, мог заўважыць, што ў праграме стала некалькі рускіх песень. У гэтым няма нічога дзіўнага: Магілёўшчына ж непазрэдна мяжуе з Расіяй. Таму тут ахвотна спяваюць рускія песні, так, як напрыклад, у Бранскай і Смаленскай абласцях — беларускія.

З рускіх песень былі выкананы «У полі бярозавыя сталы», «Сярод даліны роўняў», «Я селеня кахала». Апошнюю спяваў хор Крычаўскага раённага Дома культуры. Ён цудоўна перадаваў мяккую жартуліваць гэтай прастай прыгожай песні. Уражанне ўзмацніла ўдалае яе індывідуальнае выкананне ў дуэце з вядомым дэзіянікам і рухамі. Калектыву гарача і доўга апладыравалі.

А калі ў заключенне ўдзельнікі канцэрта зацявалі Гімн Беларускай ССР, прысутныя ў зале гарача паўтаралі словы яго.

Фестываль дружбы

Кінагледачы Беларусі з вялікай цікавасцю праглядаюць фільмы братніх рэспублік. Днямі ў Мінску пачаўся фестываль мастацкіх фільмаў вытворчасці Ташкенскай студыі. На экраны будуць дэманстраваны карціны «Рыбак Арала», «Па пучышні каршын», «Свяшчэнная кроў», «У імя шчасця», «Авізьяна» і іншыя.

На фестываль у Мінск прыехалі ўзбекскія госці — дырэктар кінастудыі М. Мухамедаў і паст С. Абдукараў.

Другі ў гэтым годзе зборнік вершаў малодзям паэтаў Віцебшчыны выдў у даламогу калектывам мастацкай самадзейнасці абласны Дом народнай творчасці. У зборніку больш 40 твораў — вершы, песні, байкі, гумарэскі.

Зборнік прысвечаны 40-годдзю Беларускай ССР.

(Наш. кар.).

Дзе плешчацца Нарач...

Паўстагоддзе назад вялікімі рускімі бібліяграфамі Міцлаў, пабыўшы ў паўночна-заходнім краі, так пісаў пра нашы мястэчкі: «...Няма веселасці... мо' таму, што жывуць тут беднякі... Міркуючы па апісанню, Міцлаў наведаў Вілейшчыну.

Шкада, што не давялося дажыць яму да нашых дзён. Хай бы глянуў, колькі веселасці ў краі блакітных азёр, які жывуць былыя жабрані! Хай бы наведаў толькі адзін калгас «Неман», зямлі якога раскінуліся ўздоўж славунай ракі!.. Вечарамі воены дамоў калгаснікаў заняты электрычнымі агнямі, гучыць радыё. На тэрыторыі сельгасарцеля — школа-дзясцігаска, магазін, медыцынскі пункт. У калгасе-мільняры зможна жывуць людзі. Многа аб'екта, гародніны, бульбы атрымаў яны на працягу года. Калгас набыў чатыры грузавыя і адну легкавую машыны. Вось і маркуйце, колькі веселасці, песень, характаваў калгасных хатах. А мы не ўлічылі яшчэ мастацкую самадзейнасць...

Дарчы, пра вясковых артыстаў калгаса «Неман» мы даведзелі на Дзедадзе. Усе гурткі — драматычны, танцавальны, харавыя вочы ў сталіцу Беларусі не было магчымы, і прыехаў толькі хор: пераможца абласнога агляду. Трэба было пацумаць, а якім патхненнем выконваліся песні «Неман» Сакалоўскага. «Прывітанне Маскве», беларуская народная песня «А ў полі пры дарозе». Мы зацікавілі харавым калектывам, і яго кіраўнік Віктар Шарэцкі раскажаў:

— Хор наш малады. Ён створаны сем гадоў назад. Цяпер у ім 40 удзельнікаў. Сярод іх добрыя спевакі Аляксей Скірман, Вольга Мінюк, Таіса Хацук, Імаліт Лінкевіч, Змітрок Волкаў, Гэта і звычайныя, і пэсары, і вяртаўнікі. Добра ставіцца да самадзейнасці праўленне калгаса. Праўленне, па ініцыятыўе старэйшых Аляксандра Арцёмаўна Зойрмынай, адпусціла срэды на набыццё касцюмаў...

Між іншым, большасць кіраўнікоў калгасу вылікую ўвагу на дабрабыт гуртковай мастацкай самадзейнасці. Яны ўсяляк дапамагаюць ім, адпускаюць срэды на набыццё касцюмаў, дэкарацыі. І скажам праўдзінна, глядзячы шчыра аднадушна на танцавальны калектыв калгаса «11 в'езд ВЛКСМ» Вілейскага раёна не толькі за добрае выкананне беларускага народнага танца «Лявоніха», але і за добры касцюм. Прывяма было бачыць, як імкліва кружыліся дзяўчаты ў стракатых спадніцах, у вышытых беларускім арнамантам вобтах. Нават чаравічкі аднолькавыя. Усе гэта, вядома, зроблена з дапамогай праўлення калгаса. Тое ж можна сказаць і пра іншыя калектывы, якія выступілі на Дзедадзе са сваімі творчымі справаздачамі.

Але пагаворым пра канцэрт Маладзечанскай вобласці, якой давялося закрыць вяселле Дзедады.

Пры гэтых недахопах (недапрацоўка асобных нумароў і інш.), аматары самадзейнага мастацтва Маладзечанскай вобласці паказалі многа новых і цікавых форм мастацкага абслугоўвання. Возьмем, напрыклад, музычна-хараграфічную кампазіцыю «Над Нараччу», якую выканаў калектыв самадзейнасці Пастаўскага раёна Дома культуры. Кампазіцыя цікавая не толькі па задуме, але і багатым тэкставым матэрыялам, музычным афармленнем. Кароткія эпізоды раскажваюць пра цяжкае жыццё беларускіх сялян, прыгнечаных польскімі панамі, пра паўстанне нарачанскіх рыбакоў, пра незабыўныя дні ўз'ядання, пра суровыя гады Вялікай Айчыннай вайны. Аўтар кампазіцыі, жыхар Паставаў Іўген Крамко, склаўшы яе, выкарыстаў вершы беларускіх паэтаў, песні, танцы, якія бытуеця на Маладзечаншчыне.

Пастаўка музычна-хараграфічнай кампазіцыі была справай нялёгкай. Па-першае, у ёй заняты калі са самадзейных артыстаў. Па-другое, нямаўла трэба было прапрацаваць над дэкарацыямі і касцюмамі. Выконвалася кампазіцыя з удзелам аркестра.

Пра творчыя пошукі самадзейных артыстаў сведчыць і выступленне танцавальнага калектыву Івянецкага раёна Дома культуры (кіраўнік Іосіф Лішчыцкі). Артысты выканалі «Калгасную польку». Прытым, выканалі яе па-свойму — знайшлі такі маляўнічы, які характарыстычны для іх мясцовасці. Глядзіш танец — і верыш, што

так «Калгасную польку» выконваюць толькі ў Івянцы.

Або ўзяць лічба адзін калектыв — танцавальны гурток Валожынскага раёна Дома культуры. Ён паказаў на Дзедадзе беларускі народны танец «Бульба». І зноў-такі выканаў яго па-свойму.

Есць і іншыя адметныя рысы канцэрта артыстаў Маладзечаншчыны. Гэта — масавасць. Беларускаму народнаму песню «Ой, борах, борах» з поспехам магла б выканаць калгасніца сельгасарцеля «Першае мая» Ашмянскага раёна Святлана Каткоўская. Але на сцэну выйшлі і яе сястры Каця і сёстры Люба і Юзафа Сцефановічы, і іх сабраўка Фаіна Сімановіч. У самадзейнасці прымаюць удзел людзі розных прафесій. У гэтых адносінах характэрны калектыв танцоўраў з Валожына, які выканаў «Бульбу». У выступленні прынялі ўдзел работніца антакі, настаўніца, фінансавы работнік, медыцынская сястра, кача-

Беларускую народную песню «Чорна галка» выканала масавік Смаргонскага раёна Дома культуры А. Капусціна ў суправаджэнні цымбалнага аркестра.

На здымку: А. Капусціна пасля выступлення.

гар, токар, сталар і іншыя. Выступаюць і людзі розных узростаў, і нават такія, што даўно дзесяці, адкуль у чалавека хіпае часу ўдзельнічаць у самадзейнасці!

З сільнымі спевамі з поспехам выступілі бібліятэкарка Валкалацкага сельскага

Дома культуры Дунаўвіцкага раёна Соф'я Сахаравая. Мы разгаворыліся, Работы ў Сахаравой сапраўды многа. Бібліятэкарка дамаглася таго, што змог з кожнага двара прыходзіць да яе на кіні. Цяпер у хатнім абанемне бібліятэкі 268 чытачоў. Працуюць даўна перасоўныя бібліятэчкі. Пасля працоўнага дня хапае работы і дома. У Сахаравой чацвёра дзяцей. Усіх даглядае праба.

— Як жэ, ў вас хапае часу займацца самадзейнасцю?

— Калі людзі самадзейнасць, знойдзеш час, — адказала яна.

Гэта сапраўды так. Слесар з Дунаўвіч Аляксандр Асоўскі, які художна іграе на кларыне, служачы камуніальнага банкі з Маладзечна спяваўца Іра Савіцкая, калгасніца-спявачка Таіса Хацук з Юрацінскага раёна знаходзяць час, каб аддаць гадзіну-другую любімайму занятку.

Неглыба не адзначыць, што праграма канцэрта — яркае сведчанне вялікай і непаўторнай дружбы народаў, глыбокай павагі да многанацыянальнай савецкай сям'і. Выконвалася беларуская народная песня «Калгас чорна галка», руская песня «Сібірская маладзёжная», літоўскія народныя танцы «Кубеліс», польская народная песня «У бары драмычым», албанская песня «Эльбарсан» і іншыя. Трэба дадаць, што ўсе творы выконваліся на высокім мастацкім узроўні і выклікалі дружыны апладысменты глядачоў.

На нашу думку, неабходна пагаварыць і пра тое, чаго не бачыў глядач, пра што не раскажывае праграма канцэрта. Удзельнікі мастацкай самадзейнасці рапартавалі на Дзедадзе не толькі пра свае творчыя поспехі. Перад пачаткам канцэрта, у антрактах яны раскажывалі сваім сябрам з Браслава, Магілёва, Віцебска і іншых абласцей пра новыя шматлікія самадзейныя калектывы, якія створаны напярэдадні свята — саракавай гадавіны Беларускай ССР.

Загледзім Дунаўвіцкага раёнага аддзела культуры Марыя Андрэяўна Гусак, якая прыехала ў Мінск, каб паглядзець выступленні сваіх землякоў, раскажывае нам:

— Толькі за апошні час у калгасе раёна створана 22 самадзейныя калектывы. Гэта харавыя, драматычныя, танцавальныя і струнныя гурткі. Сярод удзельнікаў многа таленавітых спевакоў і танцоўраў, якія ўсё сваё ўменне аддаюць любімайму занятку...

Так не толькі ў Дунаўвіцкім раёне. Цяпер на Маладзечаншчыне налічваецца 1750 самадзейных калектываў, якія наведваюць 22 тысячы рабочых, калгаснікаў, служачых, хатніх гаспадынь і навучэнцаў. Гэтыя вялікая і магутная армія прыносіць у клубы, дамы культуры, хаты-чытальнікі веселасць і радасць. Яна з'яўляецца самым лепшым прапагандастэмам нашай сацыялістычнай народнай культуры.

І. СЯМЕНАУ.

Са шчырай песняй

Сёлетні год можна з поўным правам назваць годам песні. Тут няма перабольшвання: па ўсёй рэспубліцы гучалі песні ў дні падрыхтоўкі да раённых і абласных аглядаў самадзейнасці, на аглядах. А Дзедадзе мастацкай самадзейнасці — гэта ўжо сапраўдны трыумф песеннага мастацтва народа. У яго святочным шматгалосным хоры наш калектыв не больш, як адзін нягучны, але шчыры голас.

На ўрачыстым канцэрце Віцебскай вобласці мы выступалі са сваёй праграмай. Былі выкананыя песні Тулікава «Радзіма любая мая», беларускія песні «Калгасная вяснавая» і «Што ў полі далёка».

З класічнага рэпертуару хор выканаў «Серанаду» Танеева.

Цёплы прывіт, аказаны глядачамі Мінска, вельмі радуе і акрыляе калектыв. Мы з яшчэ большым патхненнем будзем працаваць над операй Гулак-Артамонава «Запарожцаў дзядушка», пастаўку якой спадзяемся ажыццявіць да 40-годдзя БССР.

Мы прывезлі ў родную сталіцу свае песні і шчырыя сэрцы, і Мінск прыняў нас, як прывяма вялікая рада ў свае воды маленькія рачулікі і ручайкі.

А. БАТШЭЯН,

кіраўнік хору Палана культуры Віцебскага аблпрамсавета.

Сустрэча з купалаўцамі

Удзельнікі Дзедады не толькі паказвалі мінчанам сваё мастацтва, але таксама знаёміліся са сталіцай, сустрэліся з рабочымі, студэнтамі, майстрамі беларускай сцэны.

21 лістапада адбылася творчая сустрэча ўдзельнікаў Дзедады мастацкай самадзейнасці Гомельскай, Магілёўскай, Браслаўскай, Гродзенскай, Віцебскай абласцей з калектывам Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

Галоўны рэжысёр тэатра Я. Простаў раскажаў аб тых велічных перспектывах разгорнутага камуністычнага будаўніцтва, якія паўстаюць перад краінай у сувязі з пастановай лістападаўскага Пленума ЦК КПСС.

— Мы, работнікі мастацтва, — сказаў Простаў, — бачым сваё прывяанне, свой пачасны абавязак у тым, каб ярка паказаць вобраз савецкага чалавека, які пабудаваў сацыялізм, чалавека — будаўніка камунізма. Што робіць тэатр у сувязі з саракагоддзем БССР? Нядаўна мы ажыццявілі пастаўку п'есы «Люды і д'яблы» К. Крапіны. Зараз тэатр з вялікім удзімам працуе над падрыхтоўкай спектакляў па п'есах «Дні нашай малодасці» І. Мележа і «Трыцца патэтычная» М. Пагудзіна.

Аб поспехах мастацкай самадзейнасці ў час Дзедады гаварыў рэжысёр тэатра К. Савіцкі.

— Некаторыя драматычныя калектывы, — сказаў ён, — настолькі выраслі, што міжволі задумываешся над тым, ці не ператварыць іх у народныя тэатры. Дзедады выявілі, што ў нас на месцах вельмі многа таленавітай моладзі. І калі гэтая моладзь пажадае стаць сапраўднымі высокакваліфікаванымі актэрамі, дым я, як выкладчык Тэатральнага інстытута, кажу вам — у добры час! Для таленавітай моладзі дзверы нашага мастацтва заўсёды адчынены.

Ад якіх калектыв тэатра прысутных горада вітаў С. Бірыла, які пажадаў удзельнікам мастацкай самадзейнасці новых творчых поспехаў.

У заключэнне калектыв тэатра паказаў удзельнікам самадзейнасці ўрыўкі са спектакляў «Паўлінка» Я. Купалы і «Люды і д'яблы» К. Крапіны, якія былі вельмі цёпла сустрачаны прысутнымі.

Хвалюючае мастацтва

У гутарцы з нашым карэспандэнтам на месці старошынні журн Дзедады самадзейнага мастацтва кампазітар Р. Пузост раскажаў:

Дзедады самадзейнага мастацтва, прысвечана саракагоддзю БССР, з'явілася нормам прым'ючым небывалага росквіту культуры ў нашай рэспубліцы, багата народным талентаў. Яна паказала ўражэньне майстэрства нашых самадзейных артыстаў. Вядучым жанрам Дзедады з'явілася харавое мастацтва.

Калі раней пераважалі двухгалосныя хоры, то зараз у нас з'явіліся акапеленыя, рэпертуар якіх значна палепшыўся. Харавыя калектывы выканалі творы рускай і замежнай класікі, творы сучасных савецкіх і замежных кампазітараў.

Сярод самадзейных калектываў Браслаўскай вобласці асабліва варта адзначыць калектыв пад кіраўніцтвам М. Шошыцка. Хор валодае добрым ладам, тонкай нюансіроўкай, добра падобранымі галасамі, мае цікавы рэпертуар. На мой погляд, гэта адзін з лепшых харавых калектываў, прадстаўленых на Дзедадзе.

У народным плане выдатным узлелецтвам Мінскай хор палескай песні пад кіраўніцтвам А. Чопчыца. Для яго характэрныя малодасць, задорнае свежае гучанне. Вельмі добра прагучалі ў яго выкананні сюіта на месцовыя палескія тэмы.

Новым у паказе самадзейнага мастацтва з'явіўся ўдзел у Дзедадзе сімфанічных аркестраў. Так, Браслаўскі гарадскі сімфанічны аркестр дабіўся нядрэнных вынікаў.

Самодзейнасць Мінска і Мінскай вобласці добра была прадстаўлена харавым калектывам і сімфанічным аркестрам Мінскага Палаца культуры прафсаюзаў, хорам Барысаўскага гарадскога Дома культуры, хорам калгаса «Зара» з Клежына раёна і інш. Але трэба сказаць, што самадзейнасць Мінскай вобласці ўступае іншым абласцям як па выкананню, так і па разнастайнасці жанраў.

У Гомельскай вобласці варта адзначыць гарадскі харавы калектыв пад кіраўніцтвам А. Лукомскага. У яго рэпертуары — класічныя і народныя песні. Хор вылучаецца злітнасцю спявання, поўнай выначуаючай культура. Даволі добра былі прадстаўлены асобныя сааісты. Моцнае ўражанне зрабіла музычна-хараграфічная кампазіцыя «Беларусыя з самі братніх рэспублік».

Значны рост харавой культуры на вясцы паказаў Віцебская вобласць. Хор мужчын

пад кіраўніцтвам М. Вальковіча валодае вялікімі магчымасцямі. Есць усе падставы меркаваць, што ён з цягам часу вырастане ў пудоўны калектыв. З Віцебскай вобласці з поспехам выступілі многія таленавітыя сааісты, сярод якіх мяне асабліва хачацца адзначыць Г. Валугу, выканаўца беларускіх народных песень. Яна валодае прыгожым па тэмбру голасам, вырашала дышчыя.

Добрае ўражанне пакінуў сімфанічны аркестр Гродна (дырыжор І. Сагайлачын). Гарадскі хор Гродна пад кіраўніцтвам П. Радзіліцкага характэрны тым, што ён з поспехам выканаў творы беларускіх кампазітараў з некалькі ўскладнёнай фактурай.

З калектываў Магілёўскай вобласці выдатнае ўражанне пакінуў аркестр народных інструментаў (г. Магілёў), які выканаў складаны інструментальны твор М. Мусаргускага «Світанне на Маскве-раце», і Магілёўскі гарадскі дуэты аркестр, што выканаў інтэраўдына на оперы П. Чайкоўскага «Пікавая дама». Асабліва трэба адзначыць аркестр цымбалістаў — калгаснікаў Асіповіцкага раёна, які выканаў беларускія песні і танцы. Аркестр вылучае чыснае наладзі і непасрэдна народнай манеры выканання.

Як агучылі недахоп, трэба адзначыць, што на Дзедадзе недастаткова быў прадстаўлены жанр інструментальнай музыкі. На сярэднім узроўні аказалася выкананне некалькіх твораў і сольных нумароў. У плане падрыхтоўкі да Дзедады неабходна было прадугледзіць сапраўдны абласці на лепшым падбор рэпертуару, на лепшае мастацкае афармленне. Гэта, безумоўна, асягнула б многія нумары, палепшыла б мастацкую самадзейнасць у цэлым.

У нас вельмі мала аркестраў народных інструментаў. Да правядзення абласных аглядаў адборчыны камісіі не ўсёды ставіліся з належнай увагай, і таму побач з добрымі нумарамі трапіліся і слабыя ў мастацкіх адносінах.

Трэба, каб рэспубліканскі і абласныя дамы народнай творчасці яшчэ больш клапаціліся расці кадры самадзейных артыстаў, больш уважліва падбіралі кіраўнікоў самадзейнасці, каб у іх была адпаведная кваліфікаваная падрыхтоўка.

Дзедады паказала, што ў мастацкую самадзейнасць уключаецца ўсё больш працоўных рэспублікі — рабочых, служачых, калгаснікаў, інтэлігенцыі. Вельмі радасна адзначыць, што агучылі ўзровень самадзейнага мастацтва вырас у параўнанні з мінулымі рэспубліканскімі аглядамі. Мне хочацца ад усё душы пажадаць удзельнікам мастацкай самадзейнасці новых творчых поспехаў.

На здымках: 1. «Беларускія мелодыі» выконвае на жалейцы І. Лычкоўскі, акампаніруе баяніст В. Прохараў (Чэрвеньскі раён). 2. Народны артыст БССР Г. Цітовіч сярод удзельнікаў мастацкай самадзейнасці Смаргонскага раёнага Дома культуры.

Артысты і іх спектаклі

У аглядзе дасягненняў мастацкай самадзейнасці рэспублікі пачаснае месца заняў жанр драмы, які яшчэ надала адставаў. У гэтым жанры адбыліся сур'ёзныя, глыбокія змены, і аб іх можна гаварыць як аб радаснай, шматбаковай падзеі.

Радасна перш за ўсё тое, што аматарскія тэатральныя калектывы смела бяруцца за стварэнне спектакляў на лепшых п'есах беларускай драматыкі. І напярэй не ўсё дасяжна, не ўсё да канца прапрацавана і не ўсё яшчэ раскрыта, але зброеныя свецдчы, што нашы лепшыя самадзейныя драматычныя калектывы пераімаюць выдатныя традыцыі беларускага тэатра. Гэта знайшлі сваё правіленне ў такіх дэкадных спектаклях, як «Паўлінка», «Раскіданае гняздо» Янкі Купалы, «Машэка» Я. Мірочына, «Несцерка» В. Вольскага і рад іншых паставак.

З сапраўднай цікавасцю мінскі глядач пазнаёміўся са спектаклем «Раскіданае гняздо» ў пастаўку тэатральнага калектыву клуба чыгуначнікаў станцыі Магілёў (кіраўнік В. Баранюскі). Аб гэтым калектыве варта пагаварыць асобна. Ён існуе 35 год. Яго ўдзельнікамі ставіліся такія п'есы, як «Любовь Ярэна» і «Разлом», «Без віны інаваты» і «Шалёныя грошы», «Платон Крэчат» і «Макар Дубрава», «Вяселле з пасагам». І ўсё ж, выгледзячы на шматгадовы вопыт, ажыццяўленне такой складанай і для прафесіянальнага тэатра купалаўскага драмы з'явілася, вядома, справай нялёгкай. Але ж магільнае справілі з гэтай задачай. Здаўляе (і гэта не перабольшанне) тое, з якой глыбінёй, з якой вялікай унутранай перай зраўнаўся ўдзельнікі гэтай аматарскага спектакля тэатра Ляўона Зябілка. Вядома, яшчэ не хапае выканаўцаў умання паказаць купалаўскага характары ў разніцкіх актэра-аматараў яшчэ скажываюць, недастаткова ў іх смеласці ў вывучэнні сапраўдных пачуццяў сваіх герояў, але жывуць яны на сцэне прадзіва і накіраванасць кожнага вобраза — вельмі правільная і пераканальная.

У гэтым спектаклі два вэтранны магілёўскага чыгуначнага калектыву: служачыя станцыі Л. Ходар і М. Скарабегаты. Абодва яны пачалі сваё сцэнічнае жыццё ў 1923 г. і абодва не разлучаюцца са сцэнай больш трох дзесяцігоддзяў. Аб Магилу ў выкананні Л. Ходар можна гаварыць як аб паўнакроўным, багатым дэталі і фарбамі сцэнічным характары. Праўда, пакуль што Марыя зацікава бмтава, некалькі прыземлена, але затое ў поўнай меры выяўляе яна безвыходнае гора маці з няшчасцімі, якія на яе абуршыліся. Аб гэтым добра гавораць яе вочы: вялікія, выразаны, пракаваныя.

Вялікі каларытны і выразны па знешняму абліччу старэй — Скарабегаты. Але ў гэтым выканаўцы ёсць недахоп, які ўласцівы вельмі многім самадзейным артыстам. Гутарка ідзе аб дэкламацыйнасці, аб тым, што аўтарскі тэкст не гаворыць, а чытаюць, прычым чытаюць манатонна, аднастайна, на нейкай адной ноте. Так адбываецца са Скарабегатам — стараім, з выключэннем ролі Сымона — сталежом А. Урублеўскі. Калі б не дэкламацыйнасць і не скананасць, якая перашкаджае яго сцэнічнаму жыццю, пра Сымона — Урублеўскага можна было б гаварыць, як пра сапраўднага творчага зладчу. І, бадай, не будзе перабольшаннем сказаць, што яго герой усё ж захапляе нянавісцю да вянаванай бед і пакут народа, бунтарскім прэтэстам супраць носьбітаў панскага самавольства.

Добрыя рысы ёсць і ў іншых вобразах спектакля. У двух-трох месцах «Прырава-

ешча» і выяўляе сапраўдную ўнутраную сіду машыніст вадкачкі станцыі Магілёў Д. Зуйко, які іграў ролю Ляўона Зябілка. І па гэтых асобных уласціх тэмперамента можна сцвярджаць, што, каб атрымаў Д. Зуйко моцную дапамогу рэжысёра, яго Ляўон Зябілк стаў бы значным сцэнічным характарам.

Насмелая ў выяўленні пачуццяў сваёй гераіні і служачка М. Караткевіч, якая выступае ў ролі Зося. У выкананні ёсць добрыя сцэнічныя дасягненні, яна лірычная, мяккая, жаночая, прадзіва жыць на сцэне, марыць, думае. Яна любіць свайго пакушальніка-паніка і ўпадае ў ачыя, калі ён над ёй насмешыцца. Але ўсім у гэтым у нас смеласці, упэўненасці.

Хоць і пазабўленыя ў многім патрэбнай напудоўнасці, усё ж запамінаюцца ў спектаклі Невядомы (служачы аддзялення чыгуначна А. Скаішчак) і панік (В. Баранюскі). Шчыра, непаўназначна паводзіць сябе на сцэне шквалыніца Э. Дзэрэбулова (Данілаўка), Д. Урублеўскай і Л. Ляўрышча, якія іграюць малодшых дзяцей Зябілка.

Варта перасячы ўдзельнікаў гэтай у цэлым добрага, хвалюючага спектакля ад залішняга паказу пакут і гора людзей, ад залішняй сааілінасці (асабліва ў першым акце). І паколькі спектакль, відаць, яшчэ не раз будзе паказаны глядачу, трэба звярнуць сур'ёзную увагу на фінал. Група моладзі, якая з'яўляецца тут з віламі і косямі, выгледзе мала актывіўнай.

Вядома, распрацоўка масавых сцэн — справа складаная і для прафесіянальнага тэатра: тым больша ўвага павінна быць удзелена ім на самадзейнай сцэне.

Можна толькі вітаць пастаўку самадзейным калектывам Барысаўскага гарадскога Дома культуры музычнай народнай драмы Я. Мірочына «Машэка». У спектаклі заняты больш сямідзесяці чалавек. Удзельнічаюць хор і танцавальная група. І тое, што зроблена зараз, мае цікавасць. Але як выгледзе б гэтая пастаўка, калі б удалося добра распрацаваць масавыя сцэны. Моладзь, апраунутая ў саліскай суценкі і касцюм, іграючы легенду аб легендарным волце-героі, жыве на сцэне, але жыве яшчэ пасіва. Увага яе недастаткова акцэнтавана на найбольш значных падзеях п'есы, і сцэнічнае дзеянне замажурава-

задачы фізічнага дзеяння на сцэне трэба, відаць, больш патрабавальна. І, трэба спадзявацца, аматары тэатральнага мастацтва, якія так ахвотна і з такой цікавасцю займаюцца ім, чула адгукнуцца на такі энергічны, актывны заклік рэжысёра.

Спектакль «Машэка» каларытны, ён народны па духу і па нацыянальным асаблівасцям. У гэтым заслуга і рэжысёра — пастаўкі Ф. Міхайлава, і кансультанта спектакля, народнай артысткі БССР В. Галіна, якая добра і многа працавала з маладым зладным калектывам.

Варта адзначыць і некаторых выканаўцаў спектакля «Машэка». Гэта, перш за ўсё, токар станкармашинага завода Р. Рэц, які стварыў вельмі сакавіты, хоць і не зусім арыганальны вобраз хітрага і прахлівага барыска халы Дорана, гэта — слесар аўтармашинага завода Г. Правілаў, які іграе вельмі шчыра і прадзіва ролю Сялянна, гэта і баяры, якія змяшчаліся на мстанкіравана іграе токар станкармашинага завода Г. Дабравольскі.

Стварыць кіналетапіс Беларусі

Дакументальная і навукова-папулярная кінематографія БССР рытуецца да 40-годдзя рэспублікі. Сярод дакументальных кінаметражаў, якія выпускаюцца да гэтай знамянальнай даты, будзе кароткая кінапамятка пра адзін клас 29 Мінскай школы, амаль усе вучні якой пайшлі працаваць на камвольны камбінат. «Яны ўстаюць у жыццё» (сцэнарый М. Барозкі, рэжысёр В. Стральцоў), кінанарыс аб мірнай працы групы былых беларускіх партыянаў «Дзе ж вы, сабры бацькі» (сцэнарый М. Вішнеўскага і А. Матусевіча, рэжысёр С. Браўда), фільм «Індустрыяльная Беларусь» (сцэнарый Л. Браўдаскі і М. Дастанкі, рэжысёр І. Вейняровіч). Знаходзіцца ў вытворчасці некалькі навукова-папулярных фільмаў на розныя тэмы сельскай гаспадаркі БССР.

Нажаль, спецыяльнага дакументальнага фільма да 40-годдзя Савецкай Беларусі кінастудыя не рытуе. Кіраўніцтва студыі тамусці вырашыла абмежавацца хронікай прадавання юбілея. А гістарычныя дакументы, выступленні відэаочыяў, паказ выдатных месц — усё гэта магло б стаць асновай хваляючага апавядання пра стварэнне БССР. Да гэтага часу ні адна знамянальная дата ў гісторыі БССР не асветлена вычарпальна ў кіно. Усе размовы пра тое, што такія дакументальныя фільмы будуць «сумныя», не маюць падстаў. Магчымыя дакументальныя і навукова-папулярныя кінематографічныя нечырпальнасці. Змагаюцца работнікі Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў стварыць хваляючы кінатвор пра неўмірумых герояў Брэсцкай крэпасці.

Для стварэння такіх дакументальных фільмаў патрэбны намаганні кваліфікаваных сцэнарыстаў і аўтараў дыктарскіх тэкстаў, вопытных рэжысёраў і апэратараў, патрэбна, нарэшце, гарачае жаданне. А вось апошняга і не хапае ў кіраўніцтва студыі «Беларусьфільм».

Больш 30 год кінематографія БССР выпускае хроніку, дакументальныя і навукова-папулярныя фільмы. Усе значныя паэзіі жыцця рэспублікі за гэты час збыты на кінаплёнку. Усё гэта было б ціпер багачэйшым матэрыялам для беларускіх кінадакументалістаў. Але паспрабуйце знайсці беларускія фільмы не толькі 30-х гадоў, але і 40-х! Страчаныя негатывы не толькі ўсіх даваенных фільмаў і хронік, але і многіх пасляваенных карцін. Каб знайсці некалькі гістарычных кадраў для чарговага фільма, рэжысёры «Беларусьфільм» кожны ў паасобку накіроўваюцца ў пошукі па ўсіх кінаархівах. Кожны шукае неабходныя тэлы для яго карціны кадры, праглядаючы тысячы метраў плёнікі, трыццаць час і сродкі. Атрымаць дзе-небудзь дазвук аб тым, што ж з вытворчасці «Беларусьфільм» або «Белдзяржкіно» захавалася, — немагчыма. На кінастудыі няма аддзела, які б стварыў збіраў, сістэматызаваў і яснасна аднаўляў кіналетапіс Савецкай Беларусі.

У час здымак карціны «Старонкі гісторыі Мінска» і аператар Нікіма вырашылі знайсці кадры, якія непасрэдна для нашай карціны не былі патрэбны. Вельмі ўжо цікава выглядала пашча Якуба Коласа ўлетку 1957 года. Каля паліграфкампіната пачыналася будаўніцтва пудоўных дамоў, а побач ішчы сталі стаяць камяроўскія хаціны, да якіх падбіраўся ўжо будзельны. Мы намеркавалі, што праз парог будзе вельмі цікава ўбачыць гэтыя кадры, суіснуючыя іх з новым выглядам пашчы. Але... на студыі не зацвердзілі наш выдатка плёнікі на гэтыя кадры. Там вырашылі: калі гэтыя кадры не патрэбны ціпер, навошта думаць пра будучае?!

Толькі некаторыя апэратары нашай дакументальнага кіно, зытуячы сваёй справы, на свой страх і рызыку за кошт асабістай плёнікі здымаюць некаторыя кадры па гісторыі заводзав і калгасаў, кадры, якія стануць каштоўнымі скабарам праз некалькі год.

Здаецца, у кіно ўжо закончылі спірчы аб прыярэцце драматургіі. Наўрад ці можна думаць, што сёння яшчэ ёсць заўзятцы і аўтарытэтыя абаронцы кінавытворчасці без сцэнарыяў. Але, нажаль, кіраўніцтва студыі сцвярджае, што дакументальныя і навукова-папулярныя фільмы можна стварыць і без выдаткаў на апэратуры. Ціпер на студыі знаходзіцца ў вытворчасці дзве карціны без зацверджаных сцэнарыяў. Такія практыка прыява да таго, што ў актыўнае студыі ёсць усё некалькі сцэнарыяў дакументальнага фільма (М. Барозка, М. Валінецкаў, У. Юрвіч) і няма ніводнага гатовага сцэнарыя ў гэтым жанры да вытворчасці ў наступным годзе.

Ёсць загад Міністэрства культуры БССР, які забараняе рэжысёрам мастацкіх фільмаў пісаць для сябе сцэнарыі. Але кіраўніцтва студыі не мае нічога супраць, калі рэжысёр-дакументаліст замест аўтара сам да сябе піша сцэнарыі, бо для студыі гэта выгадна. За сцэнарыі, напісаныя рэжысёрам, яна не абавязана плаціць.

Вельмі сумныя і невыразныя дыктарскія тэксты ў нашых карцінах. Напісаныя малавпрыдатныя аўтарамі, гэтыя тэксты некалькі разоў перапрацоўваюцца, амаль не паліпаюцца. Але падыходзіць тэрмін задачы карціны — і рэжысёр вымушаны прымаць недасканалы тэкст. Дыктар тлумачыць тое, што глядач сам бачыць на экране, не раскрывае глыбіню з'яў, не звязвае ў адно цэлае ўсё фільм.

Калі на мастацкаму кіно існуе тэматычны план на некалькі бліжэйшых год, дык такога плана вытворчасці дакументальных і навукова-папулярных фільмаў у БССР няма. Намечаны да вытворчасці ў 1959 г. некалькі кароткаметражных фільмаў не вычарпальна магчымае студыі. Зноў, як і ў мінулыя гады, пакідаецца значны рэзерв на выпадковыя і заказныя тэмы. А колькі выдатных тэм падказвае само жыццё рэспублікі! Насяў час сур'ёзна заняцца стварэннем серыі геаграфічных і гістарычных нарысаў пра Беларусь. Для нашых выпускнікоў сярэдніх школ трэба паказаць прыгажосць рабочых прафесій і шляхі да асялення майстэрствам. Неасходна стварыць гісторыю будзельнага жыцця і асялення калгасаў, мастацкія нарысы аб працоўных буднях нашых слаўных сучаснікаў — рабочых, калгаснікаў, вучоных і г. д.

Робота дакументальнага і навукова-папулярнага кіно БССР павінна плававацца.

Да яе трэба шырока прыцягнуць грамадскасць і спецыялістаў. Ціпер студыя ў асноўным займаецца вытворчасцю мастацкіх фільмаў і толькі мімаходзя, пры наяўнасці свабодных творчых работнікаў і незанятых тэхнікі, стварае дакументальныя і навукова-папулярныя кінакарціны. На студыі зроблена ўсё, каб знішчыць усядлякую зацікаўленасць да заманавання работнікаў у дакументальныя жанры. Зарплата работнікаў аднолькава кваліфікацыі па дакументальных фільмах у два разы ніжэйшая, чым па мастацкіх. Звольны да выканання некаторых даручэнняў юнак, які ні разу ў жыцці не трымаў плёнку ў руках, калі ён будзе залічаны асістэнтам мастацкіх фільмаў другой катэгорыі (а такія выпадкі бываюць на студыі), будзе атрымліваць большую зарплату, чым рэжысёр-дакументаліст трэцяй катэгорыі, які самастойна робіць фільм. Апэратар хронікі не мае права карыстацца самалётам для хуткай даставкі здымак, а на мастацкіх фільмах на самалётах дастаўляюць усё ўздымаўка групы, аж да масоўкі. Створаныя спецыяльна для хронікаў работні партыянаў адымачныя апараты «Коннас» трымаюцца «на ўскі» выпадкаў у мастацкіх брыгадах, а апэратары дакументальных фільмаў цягнуцца па выбаіх раённых дарог грукастую цяжкую апаратуру. Прадукцыя нашай студыі не ідзе ціпер на кі-

наўстаноўках БССР, дзе працуюць вузкаспецыялізаваныя апараты. Часопіс «Савецкая Беларусь», нашы дакументальныя і навукова-папулярныя фільмы яшчэ не друкуюцца на вузкай плёніцы, а ўсе перасоўкі ўжо год, як перайшлі на работу з плёнкай на негаручай аснове. Безумоўна, цяжкасцей з друкаваннем на вузкай плёніцы шмат, але пельга ж так звычайна аўдыторыю глядачоў! Дарэчы, студыя ціпер зусім не імкнецца вынесці сваю прадукцыю дакументальных жанраў на ўсеагульны экран, таму што гэта... на два-тры працэнты падаражае вытворчасць: патрэбны дыктарскія тэксты на рускай мове, павышаецца сума паставочных, аплата сцэнарыя, а студыя за аддадзены твор атрымлівае грошы не ў залежнасці ад таго, на які экран аддадзена карціна. Іншы раз чыста камерцыйныя меркаванні пераважаюць над усім астатнім.

У такіх умовах дакументальнае і навукова-папулярнае кіно БССР не можа паспяхова развівацца, іно не выкарыстае ўсіх сваіх магчымасцей.

У Беларусі неабходна стварыць самастойную студыю хронікаў, дакументальных і навукова-папулярных фільмаў са сваімі пастаяннымі кадрамі, тэхнікай і бюджэтам.

П. ШАМШУР,
рэжысёр кінастудыі «Беларусьфільм».

На здымку: аркестр цымбалістаў — калгаснікаў Асіповіцкага раёна (хіраўнік Л. Самарадзав).

Перад'ездаўскай трыбуна

НАСУСТРАЧ ПІСЬМЕННІЦКІМ З'ЕЗДАМ

Вялікая тэма чакае сваіх пісьменнікаў

У сувязі з надыходзячым з'ездам пісьменнікаў рэспублікі хацелася б пагаварыць аб некаторых пытаннях развіцця нашай літаратуры, якія хваляюць грамадскасць.

Адлюстраванне і гераічнае сучаснасці, паказ будаўніцтва камунізму, яго творцаў — галоўны напрамак савецкай літаратуры.

Ці варта дазважаць агульнавядомай ісціну, што дасягнутыя поспехі на шляху да камунізму вырасталі на грунце вялікага адзінства Кастрычніка, што гераіка грамадзянскай вайны аказала вялікае ўздзеянне на першыя пяцігодкі, на перамогі ў Ачыннай вайне, што і ціпер Павел Барогін, Чапаеў і іншыя літаратурныя героі аказваюць спрыяльны ўплыў на маладзёў?

Творы пра Кастрычніцкую рэвалюцыю і грамадзянскую вайну ў Беларусі можна пералічыць па пальцах, і напісаны гэтыя творы галоўным чынам у 30-х гадах. Праўда, да 40-годдзя Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі і 40-годдзя БССР пачалі паўдзяцца драматургічныя творы на гэтую тэму. Але яны — кропля ў моры. Вялікая вінае грамадзянскай вайны ў Беларусі ўсё яшчэ чакае пранікнення ў праўдзіны літаратуры.

Калі чытаеш творы Ю. Смолача, М. Стальмаха, А. Гаўчара і іншых пісьменнікаў братаў Украіны або такі твор, як «Праўда кавалі Ігнатаса» Іудзіціса-Іузіціча і братаў Ігны, якія глыбока і шматгранна адлюстравалі вялікі падзеі Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны ў сваіх рэспубліках, дык кажучы шчыра, зайдзешся баро і крыўдзіна становіцца за нашу беларускую савецкую літаратуру, за яе адставанне на гэтым участку.

Міжволі задаем сабе пытанне: няўжо ў нашай рэспубліцы так мала былі цікавых падзей Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, што яны вычарпаны ў кнігах Якуба Коласа «Дрыгва», Эдуарда Самуіленка «Тэорыя Каленбура» і ў апавесці і апавяданнях Кузьмы Чорнага і Міхаса Лынькова?

Аб маладой паэзіі

1958 год быў надзвычай ураджайным на маладую паэзію. Каля дзесяці паэтаў выдалі альбо падрыхтавалі да выдання першыя кнігі. У часопісах і газетах сістэматычна з'яўляюцца ўсё новыя і новыя імяны маладых паэтаў, і гэта не можа не радаваць усіх нас «радавы». Але красмоўны доказ росту беларускай савецкай культуры, у прыватнасці, літаратуры, якая неўзабаве адзначыць саракагоддзе свайго існавання.

Мы не ставім сабе мэтай даць у гэтых патачках усебаковы агляд маладой беларускай паэзіі за мінулы год. Наша задача была абмежаваная — на матэрыяле чатырох першых кніг закрануць некаторыя агульныя праблемы, якія ў той ці іншай меры маюць дачыненне да маладой беларускай паэзіі ў цэлым, а магчыма, і не толькі да маладой.

Пры гэтым мы лічым неабходным адзначыць, што сам па сабе факт безумоўна панаўнення нашай паэзіі новымі імянымі ні ў якім разе не павінен вызваляць нас ад неабходнасці ўдзельна і прабававацца падыходзіць да творчасці маладых. Ва ўсіх разе ў нашых умовах аб маладой паэзіі не можа мець месца нейкая лагодная (у педэгагічных межах) зніжэнне тых крытэрыяў, якія беларуская савецкая паэзія выпрацавала за сорок год, альбо — што яшчэ горш — празмерна шчодрое размеркаванне лаўраў, чым, нажаль, нярэдка займаюцца ў сваіх крытэрыях артыкулаў самі маладыя паэты.

У выступленні на ўрачыстым пленуме Цэнтральнага Камітэта ВЛКСМ, прысвечаным 40-годдзю камсамолу, М. С. Хрушчоў сказаў: «Ад камсамольцаў партыя чакае не толькі мужнасці і адданасці сваёй справе, але і высокай культуры, адукаванасці, прыватнасці, дэталістасці...» Імя сумнення, што гэты заклік можа і павінен быць адраваны і нашым маладым паэтам, якія абавязаны ўсёляк павышаць сваю культуру, сваё майстэрства, каб стаць на ўзровень задач, што ставіць перад усёй савецкай літаратурай.

І СПАДАРОЖНІК ЦІ КАМІНОК?
Яшчэ тады, калі першы творы Уладзіміра Караткевіча былі змечаны ў часопісе «Полымя», яны выклікалі да любіваў усяіх, хто па-спраўдзіму любіў нашу паэзію і зацікаўлены ў яе далейшым росце. Добрая засяроджанасць маладого паэта на ўнутраным свеце чалавечых думак і перажыванняў, яго несумненны талент зніжаў апыядаўнасць і параўнальна высокі ўзровень паэтычнасці, у прыватнасці, моўнай культуры — усё гэта прымушала ацэньваць вершы У. Караткевіча як з'яву аб'явіваючую і радасную.

Былі ў гэтых вершаў гарачыя прыхільнікі і сурова непрыхільныя крытыкі. Апошнія, разглядаючы творы пачынаючага паэта, нярэдка вялі свой агол не столькі па сапраўдзых зыхаў яго творчасці, колькі па зыхаў уаўчых, па тых, якія прыдумалі самі ў сілу сваіх па-дылетанцкіх спроща-

«Снег зямляе шляхі-дарогі,
Любая. Што ж ты? Не трыба,
Падзе,
Падзе на падлогу
З рук гаспалян чорны раган».

Вельмі праўдзінны і вельмі змястоўны верш! У ім ёсць тое, чаго часта не хапае творам іншых маладых паэтаў: уважлівасць да «глыбіннага» псіхалагічнага руху, умелнае замацаванне гэты рух не толькі ў слове, але і ў яго эмацыянальным падтэксце, у ітанацыі, а зной слова вымаўлення.

Такім чынам можна з упэўненасцю сказаць, што ў асобе У. Караткевіча мы маем паэта з вельмі каштоўным талентам чалавечых думак, паэта, які кіруецца ў сваёй творчасці не адзіным логічна-сфармуляваным тэзісам, а тым галоўным, што вызначае сабой сутнасць усёлага мастацтва, — законам чалавечэга сэрца. Вартаць немалая!

І ўсё ж, гаворачы тым, мы адначасна не ўсё праўду аб паэце, а толькі частку яе, таму што само паніцце «чалавечнасць» у той агульнай форме, у якой іно прыводзілася вышэй, патрабуе далейшага свайго ўдакладнення і паўтараў з многіх і надзвычайных пунктуаў погляду.

Які характар мае гэтая чалавечнасць? У якой меры выявілася ў ёй партыйнасць, грамадская дзеяснасць нашата гуманізму? І, нарэшце, наколькі значная і шырокая сфера тых жыццёвых з'яў, якія гэтай чалавечнасці даступны?

І вось, спрабуючы знайсці адказы на ўсе гэтыя пытанні, мы і пачынаем разумець, чаму кніга У. Караткевіча «Матчына душа», якая мае, паўтараем, нямаля каштоўных якасцей, спадзілае тым не менш уражанне дваістае і супярэчнае.

Ёсць у У. Караткевіча невялікі верш «Спадарожніку Зямлі». Неблагі, нават добры верш, можа, адзін з лепшых вершаў на гэту тэму. Чаму ж мы тады яго не запамінаем, не вяртаемся да яго зноў і зноў паранены, і а за маўкліваю яе згоду выкадаць баявое даручэнне, і, нарэшце, гэта мімаходзя кінута рэпліка пра нейкага слаўнага дзеда Сымона, які «лёгікі зніча на халу...»; і калі мы чытаем заключныя радкі верша: «Назаўтра два далёкіх выбухі скалянулі балотны туман», — адчуваем, што кола чалавечых узаемаадносін замкнулася, што аўтар высветліў гэтыя ўзаемаадносін да канца і што балада ўвайшла ў наш унутраны духоўны свет праўдай гэтых людскіх узаемаадносін перш за ўсё.

Яшчэ больш глыбокае «псіхалагічнае дню» характару ў другім вершы У. Караткевіча — «Балада пра партызана Ваўкалаку». Вобраз запінаванага, загнанага панскімі гайдукамі паўстанца, яго размова з лясным аленем, у якой адзіляюцца пералаяны асуджаныя і парыв, прага да барацьбы і неабыўны смутак з прычыны, што справу, пачатую ім, Ваўкалакам, не падтрымалі сяляне, — усё гэта паўдзела У. Караткевічам глыбока і поўна, з рэзонаванасцю, уласцівай пісьменніку знічанага складу.

І лічэ адзін верш з кнігі «Матчына душа» трэба вылучыць, гаворачы аб псіхалагічным майстэрстве У. Караткевіча, (Працяг на 4-й стар.)

ДЭКАДА САМАДЗЕЙНАГА МАСТАЦТВА

На здымку: «Беларуская палка» ў выкананні танцавальнага калектыву клуба прамаканераншч Мар'іёна.

Аб маладой паэзіі

(Працяг. Пачатак на 3-й стар.)

Сучаснасць — паніжэнне багацця і шматграннасці, а не толькі тама, але і светопогляда, светаўспрыманне, пазіцыя прадэцы разнастайных аўту жыцця, заўсёднае ўменне паэта вылучыць і пакрысціць новае ў наваколным свеце. Нельга напісаць адзін ухваляваны верш аб будучыні, аб развіццях космасу і дэспіч вершаў аб тым, як су вэкавеннай бацькаўшчыне клёны тысячагоддзі будучы ападаць. Гэта — алектыка, адсутнасць пэласнага і адзінага погляду на свет, уступка той пасіфіна-суарыяльнай філасофіі, якая з сучаснасцю, узятай шырока, як светаўспрыманне, нічога агульнага не мае і мець не можа.

Праўда, ёсць у Ул. Караткевіча, як адначасна вышэй, акрамя твораў пра клёны, што «тысячагоддзі будучы ападаць», яшчэ і балады аб мужных людзях, барацьбах, якія ў цяжкіх умовах пемры і прыгнэту змагаюцца за лепшую будучыню. Але прысвечаныя мінуламу, нават даўляму мінуламу, гэтыя творы натуральна выходзяць за межы асабістага душэўнага вопыту аўтара. Жыццё, адстраванае ў баладах, модна і адчувальна асправадана летасіам, паданнем, пеміям. Калі ж паэт вастаецца з рэальнасцю сам-на-сам, калі ён спрабуе выказаць сабе, сваё ўласнае светаўспрыманне, мы адразу ж сутнасяем з той небеспэчнай гандыцыяй да старога, нішто, да залішняга ахрышчэння з'яў, аб якой гаварылася вышэй.

Вось, напрыклад, перад намі верш «На пачатку дарог», якім адкрываецца зборнік Ул. Караткевіча. Можна, працягваючы гэта паспяховае апавадванне паэта аб гадах маленства, адзначыць яркую маладзінчыю частку асобных яго мямцяў, добрае ўмельства маладога паэта гука і разнастайна інтанаваць так званыя белы (нерыфмаваны) вершы, яго мастацтва ў карыстанні прыватнай алрычнай дэталю. Усё гэта так і ўсё гэта не можа паслабіць нашага ўспрымання верша «На пачатку дарог» як твора перамайальнага, мякка кажучы.

«На пачатку дарог» — твор аб дзяцінстве, аб тых перапахаваных уражаннях чалавека, які захаваўся ў самым далёкім і патаемным кутку яго памяці. Паэты ахвотна звартаюцца да ўспамінаў таго роду, і па тым, як яны вырашаюць гэтую тэму, вельмі поўна, больш поўна, чым на матэрыяле іншых тэм, можна меркаваць аб шырыні, удумлівасці і тэцце паэта. Калі такі спрытываны паэт, як С. Грахоўскі, расказвае, як ён хлапчуком, сядзячы на каленцх барадатага салдата, падліваў яму: «Мы нашы, мы новы свет абудзем», дык гэта выглядае «пагонкай» адных — дзіцячых — уўдленнаў аб жыцці пад уўдленым дур'ям — больш познія і больш спелыя, як поўны выхад за межы натуральнай дэцэцыі.

Таіх памылак Ул. Караткевіч не робіць; яго праці ў іншым, можна сказаць, у супрацьлеглым: дзіцяцтва, якое малое Ул. Караткевіч, — кніжнае, «адапаванае» дзіцяцтва, стварана загрыміраванае пад уўдры стогоднай даўнасці.

Ля коўкіна пражмурвалася котка, Гэзніца шымяна свеціць на шыкоўні: Жанчыны тут сміліся «сталакоў», Дапамагчы нэшаткаваць капусты,

Першы іней. Фотавізія Ул. Крука.

А каб казачы па-праўдзе, паспяваюць, Пажартаваць, забыўшы ноч і цемру, Гарэлы выціць пасля працы лёгкай І пачасяць няласна язмыкі. Якая ноц!

Як непрытульна тым, Хто ў гэту ноч ідзе ў шлях далёкі Пад зімні дождж, на лужыны рабын, А залатых агеньчыкаў прытульных...

Які знаёмы матыў! Пастойце, дык гэта ж матыў дзікенсаўскага цыркуна на пемчы, псіхалогія Барова-ўнука, чалавечнасць... якая кнола, блэзібная і нарэшце цытата чалавечнасць! Не, не ўласціва было людзям пакалення, з якім вырастаў Ул. Караткевіч, удыхаць ва ўтульных хатах, пад салінае вуркатанне котак па тых, хто цёмнай ноччу ідзе ў шлях далёкі пад зімні дождж, на лужыны рабын. Якрая наадварот, рамантычнай гэтых яснаконых падарожнікаў — інспектара рабкома, чырванаармейца ў дэзоры — дыхала маленства пакалення, да якога належыць паэт. Адкуль жа гэта фальшывая нота спачування да «бяздомных», гэты недарачны, скажам прама, сентыментальны ўздык? А мёртвай кніжнасці, ад неўсвядомленага, магчыма, нахілу да «ўтульнай» (дзякуй богу, і да нас жыл!) адцягненай чалавечнасці...

І яшчэ адна ачалінасць тэра мець на ўвазе, калі мы гаворым пра верш «На пачатку дарог». Справа ў тым, што тут карціна маленкай хатняй ідыліі ў нейкай меры «амнісіцуруецца» спасылай на пемію і казку Аб гэтых пеміях і казках, якія аўтар чуў у маленстве, сказана праўдзіва, з тонкім разуменнем псіхалогіі хлапчука:

Ен шмат чаго яшчэ не разумее! Чаму жаўнер паслаў дзвючыне хустку, Чаму не поўна рэчэчыка, чаму Андрэяна намом сабе сабага? Калі магла яна забіць султана? Чаму плакун-трава зямлю ўкрылае?

Што і гаварыць, Ул. Караткевіч добра адчувае народную пемію, любіць іе і шырока выкарыстоўвае ў сваёй творчасці. Аднак і тут тэра, на нашу думку, паярадзіць таленавітага паэта аб адной адмоўнай тэндэнцыі: ён не заўсёды рэальна і ясна ўяўляе сабе зменлівасць пеміі, як спадарожніца гісторыі, ён часта карыстаецца народнай прыказкай, альбо фразеалагічным выразам не як ёрдамны выказаньне жыццёва непаўторнасці сённяшніх дзён, а як сродкаў не абдыць. Чытаець, напрыклад, верш аб вясковых хлапчуках, што «з байрасцы, з чаканнем невядомага соцаць за самалёт, і спыняецца ў адзіліні перад такімі маткі:

Паўніцне, «прама маткі боскай» Заплятае халадок нябэс.

Не будзем выспытываць, хто каго заплятае — паўніцне халадок альбо наадварот — сказана даволі нязграбна. Але гэта «прама» маткі боскай! Як яна трыліла сюды, у верш пра самалёт, адкуль узялася? Зноў жа ад залішняга этнаграфічнасці паэта, ад яго прыхільнасці да неўроўных і застылых форм жыцця і паэзіі.

Чым, як не апалягій гэтай нерухомаці і няменнасці, можна назваць верш «У вэкавеннай бацькаўшчыне клёны», у прыватнасці такі яго радкі:

Як чыста, бы святло абшары вымыла, Як цыпа, — бышам зніклі людзкі ўсе, А вэчэра мая! У сямейных росах, Як летась, як мільённы лет таму... Лішчы на ветры косы рыжыя вясені, І калі лісцяў жоўты сум зіму, На вуснах стыме горкі смак рабын, Цалую іх, халадныя, як лёд.

Міхась ДАЊІЛЕНКА.

У НАВАЛЬНІЧНУЮ НОЧ

А павяданне

Як хутка пасля вайны. Ленку ён сам выхадзіў! Ціпер — глядзі, якая прыгажуня. Хіба той Косцік-ветрагон ёй раўня?

А жніццё Ніканора Іванавіча ішло, як і раней. І было яго, гэтак жніццё, звязана з Сожам, з фарватарам, з баявенна, сігналнымі слупамі, што стаялі сям-там на ратных берагах. Малода рака, і Ніканор Іванавіч шыра жалкаваў аб гэтым, раў, дзе будаваць закаты, куды пасылаць землечарпкі. І не мог спакойна, — проста-такі не мог, — глядзец, як у вярхоўях (яму здаралася там бываць) знішчаюцца даясы. «Малеюць рэкі, — шаптаў у пракурораня вусы Ніканор Іванавіч. — А хто вінаваты, калі не мы самі?»

Між тым непрыкметна наступіў прычмак. Узмаціўся вецер. Дзесьці ў тым баку, за Астрэўкамі пагрозліва загрымеў, бышам хто влізаны праціўні стонудовы камені у жалезнай боцы. А потым бліснула далёкая маланка. Яна пераламалася на памянелым небе і знікла за далёкім лесам.

— Навальніца будзе, даўшчэка, — сказаў Ніканор Іванавіч. — Баюся, каб вэчэры не сарвала, Гэта ж той, што наступіць Амальянавай касы, усё падмывае вадой...

Ленка маўчала і задумана паглядзела ў акно. Можна яна і не чула баявечнага слоў.

— А ты дома пабудзь, — працягваў Ніканор Іванавіч, дастаючы з-пад прыпекку сякеру. — Бог з ім, з тым Косцікам. Яшчэ намілуецца за сваё жыццё.

Дачка нічога не адказала, але Ніканор Іванавіч заўважыў, як перасмыкнулася неплечы. Бакеншычкі збяжыліся папатаўся каля парог, потым аспярожна прычыніў за сабою дзверы.

...Трывожна шумеў ракітнік, змоўх сумны, аднастайны крык драча. Было відць, як пеніліся пад ветрам грабенчыкі ратных хваляў. Зноў, ужо бліжэй, загрымеда і зноў паласнула яркая маланка. Ніканор

На здымку: хор калгаса «Зара» Клецкага раёна. Кіраўнік хору — загадчык сельскага клуба Е. Абабурка.

Усесаюзнаы конкурс на лепшую пемію юных піянераў

ЦК ВЛКСМ разам з Міністэрствам культуры СССР, ВЛКСМ, саюзамі пемінікаў і кампазітараў СССР праводзіць Усесаюзнаы конкурс на лепшую пемію піянераў Саюзаў Саюза. Мэта конкурсу — стварэнне масавай піянерскай пеміі, якая магла б служыць гімнам Усесаюзнай піянерскай арганізацыі імя Ул. І. Леніна.

Конкурс праводзіцца ў два туры: першы тур — з 1 студзеня па 15 сакавіка 1959 г., у саюзных рэспубліках, другі тур — з 15 сакавіка па 1 мая 1959 г. — у Маскве. На другі тур прымаюцца творы, якія занялі І, ІІ, ІІІ месцы на рэспубліканскіх конкурсах. У конкурсе могуць прыняць удзел толькі прафесіяналы-паэты і кампазітары.

Правядзеннем конкурсу кіруе усесаюзнае журы, у рэспубліках — рэспубліканскія журы, у склад якіх уваходзяць прадастаўнікі ЦК ЛКСМ саюзных рэспублік, міністэрстваў культуры, рэспубліканскіх саветаў прафсаюзаў, саюзаў пемінікаў, кампазітараў, рэспубліканскіх саветаў піянерскіх арганізацый.

Творы на конкурс дасылалюцца аўтарамі пад дэвізам з прыкладаннем канверта, дзе ўказваецца прозвішча, імя і імя па-бацьку, адрас аўтара. Творы накіроўваюцца на конкурс аўтарамі ў адным экзэмпляры, тэксты пеміі — на рускай мове. На конкурс прымаюцца пеміі, якія раней нідзе не публікаваліся і не выконваліся.

Творы дасылалюцца па адрасу: «Мінск, Дом Урада, Упраўленне па справах мастацтва, пакой 415, на конкурс пеміі юных піянераў».

Па прадастаўленні журы ўдзельнікі конкурсу, якія асабліва вызначыліся, узнагароджаюцца ганаровымі граматамі ЦК ВЛКСМ і ЦК ЛКСМ саюзных рэспублік.

За лепшыя пеміі ўстаўляюцца пеміі прэмій: адна першая — 10 000 руб., дзве другія — па 5 000 руб., дзве трэція — па 3 000 руб. Прэмій прысуджаюцца кампазітару і паэту ў роўнай ступені.

Працацкі

— Мама, купі, мама, купі! — прасіў маленкі хлапчук, размазваючы далонькамі слёзы па расчыраным вяртку. І ўрэшце пусціў у ход апонелы, відць, ужо выпрабаваны сродак — Купі, мама, я буду есці кожны дзень кашу...

І колкі ні тлумачыла жанчына сыну, што кашу на выставі не прададуць, хлапчук хоць і супакоўся крыху, але ўсё-роўна, відць, не разумее, чаму тут нельга купіць маленкі бліскучы аўтамобіль... Гэты выпадак мы не прыдумалі. Ды, па-праўдзе кажучы, німада слэз пралілі дзеш на рэспубліканскія выставы цацак, якая арганізавана мастацка-тэхнічнай камісіяй па цацках прац Дзяржплане БССР і рэспубліканскай базай Галоўкультганда.

Але пра дзеш ніжэй. Пагаварым пра выставу. Выстаўка цацак праводзіцца ў Беларусі ўпершыню. І скажам шырока: многа цікавага знаходзіцца на ёй не толькі дзеш, але і дарослым. У дзеш прасторных залах выстаўлена каля 1 500 цацак, якія вырабляюць 33 прадпрыемствы. Асабліва многа экспанатаў прадставіла мінская арцель «Культуром». Гэта адно са старэйшых прадпрыемстваў, якое вырабляе цацкі. Сярод іх — цудоўныя завалены аўтамобілі і электрагійнікі, канструктары «Юны старэй» і «Юны архітэктар» Разборны домік прывезлі на выставу майстры райпрамакомбіната з Смаленска.

Вішэская арцель «Картанаж» наладзіла выпуск цацак для самых маленкіх. А колкі цікавага ўбачылі на выставі дзвючынікі. Для іх — розныя памераў лядкі, камплекты металічнага посуду, швейныя машыны і нават керагазы.

Многа на выставі музыхіных інструментаў: гармонікаў мехавых і губных, піяніна, балалаек, цымбалаў. Гэтыя экспанаты з асаблівай цікавасцю разглядаюць наведвальнікі Ды і зразумела. Цацкі выхоўваюць у дзеш любоб да працы, развіваюць музыхіны здольнасці. Узяць, напрыклад, канструктар «Юны старэй». У ім усё неабходна: пілка, рубанак, малаток. Карыстанне канструктарам — гэта і набыццё працоўных навук. У сувязі з гэтым насельце пытанне пагаварым пра цацкі, як пра адзін са сродкаў выхавання дзеш, і пра цацкі наогул.

Па-першае, адзначым, што калі дзеш і бацькі ў заходленні ад усёго таго, што бачылі на выставі, дык апошняе прынесла прадаўцам магазінаў цацак пэмію «пакуты». Справа ў тым, што пасля прагледу экспанатаў бацькі і дзеш накіроўваюцца ў магазіны. Ады прасіць электрагійнік, другія — сабак-качалку, трэція — кубкі, відэльцы і інш. Прадаўцы цяжка ўздыхаюць:

— Заходзьце часцей. Можна, прывязуць... — А прывозіць? — Так. Зрэдку...

І маленкі хлапчук ці дзвючынік цягне цацку за паліто ў другі магазін: можа там знойдзецца патрэбны цацка! Не знаём, хоць іе і там. А калі б наведвальнікі выставы зварнуў увагу на гэтыкету, ён абавязкова заўважыў бы гэкі надпіс: «План выпуску 1958 г. — тэмсяца штук». План выпуску цацак «Васілі вадзюк», напрыклад, устанавілі ў 500 штук. Становіцца зразумелым, чаму тут ці іншую цацку цяжка знайсці ў магазіне.

Між іншым, уся бяда яшчэ не ў тым, што цацка выраблена ў малой колькасці. Некаторыя цацкі запусцілі пэмію: хоць і «старыя» ў іх маленкі. Вось каталка з кубікамі. Увесь сэнс цацкі — кубікі, якія верцяцца пра руху маленкага вазка. Але кубікі, нажалі, стаяць нерухома. Або ўздыць пад'ёмны кран, які вырабляе арцель «Культуром». Каб павярнуць руку крана, даросламу тэра прыкліні імада намаганій? А як жа спраціцца ў іе пэмію хлапчук? Возьмем чаму «дзвючючачка», якую вырабляе Сталіцкі райпрамакомбінат Мінска. Ад руху пружыны ракарываюцца палесткі бутомчыка, і ў сарадзіне — пастаць дзвючынік. Гумка, якая трымае палесткі, неўважліва — цацка ламаецца ў першы ж дзень. Таксама дрэвіна вырабляе арцель «Культуром» качку, якая крана. Набыціць такую цацку, дзеш адразу пятаецца: «Мама, ты казала, што качка качае... Яна ж маўчыць!»

Есць яшчэ і іншыя бяда. Кошт асобных цацак высокі. Цана лядкі «Беларусь» — 60 рублёў. Легкава машына каштуе 26 рублёў, а тачка, драўляная тачка, якую выпускае райпрамакомбінат г. Смаленска, — 15 рублёў.

Некалькі заўваг пра колер. Есць цацкі, якія ахвотна набываюцца пакупнікамі. Гэта аўтобусы і машыны, якія вырабляе Мінскі завод імя Чкалава. Але колер у іх чамусьці толькі чорны або сіні. Чаму б не пафарбаваць аўтобус у два колеры? І наадварот, Вішэская арцель «Картанаж» так размалявае сваю прадуццю, што іншы раз пемію можна прыняць за паўліна. А ўбачыўшы сіняга, адмоўна маленкі хлапчук спытаў: «Гэта, гэты капусель?»

А вось які водзук пакінулі наведвальнікі выставы? «У драўляных німбалах тукі не адпавядаюць гамам: лядкі без спойнай біліны, якую б дзеш маглі самі надзяваць і раздзяваць: тачкі і граблі вырабляюцца для ясель. А патрэбны яны і для дзвючыных садоў».

Тэра дадзеш, што тачка патрэбна і сямігодкавым дзешам. Мы зайшлі ў магазін цацак № 81 у Мінску і папрасілі рэдакцыю Прадаўшчына прапануе маленкую дзеш для натэрогалавога ўросту. А хлапчуку ў дзеш год тамсама ж карысна і цікава прапрацаваць рэдакцыю. Нажалі, часта прыходзіцца бачыць, як дзеш пэмію на двор рэдакцыі, якія большыя за іх саміх. Гаворым пра маленкі рэдакцыю, неабходна дадзеш і тое, што яны часам не вытрымліваюць першых выпрабаванняў: ламаюцца.

Цацка павінна быць не толькі прыгожай і мошняй, а і, самае галоўнае, — выхоўваць пэмію напмыкі. Толькі тады будзе дасягнута мэта выпуску іе.

Зм. ЦЯЦЕРЫН.

Спаборніцтва маладых выканаўцаў

У гонар 40-годдзя нашай рэспублікі Міністэрства культуры БССР праводзіць конкурс маладых выканаўцаў. У ім могуць прымаць удзел маладыя спевачкі, піяністы, скрыпачы, віяланчысты, выканаўцы на духавых і народных інструментах.

Конкурс праводзіць 25 лістапада, ён праводзіцца ў два туры. Першы тур — з 25 па 30 лістапада, другі — з 10 па 15 снежня. Лепшыя з удзельнікаў першага тура будуць дашушчаны да ўдзелу ў другім туры. Пераможцы конкурсу будуць запрошаны да ўдзелу ў святковым канцэрце ў гонар 40-годдзя рэспублікі.

Галоўны рэдактар Мікола ТКАЧОЎ.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРШЫНОВІЧ (адказны сакратар), Пётр ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.